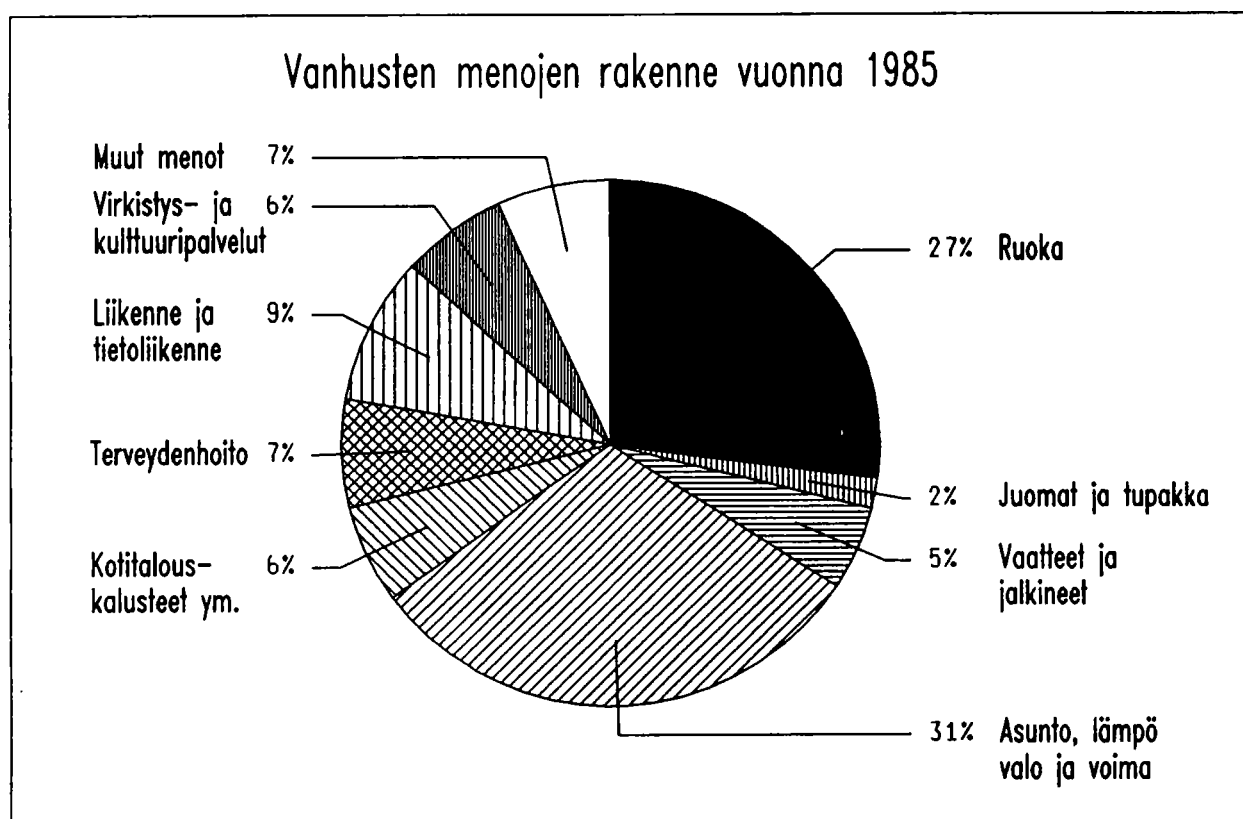

Kotitaloustiedustelu 1985

Vanhusten kulutusmenot

1.11.1988

	Sivu
JOHDANTO	2
VANHUSTEN MÄÄRÄ	2
VANHUSTEN TOIMEENTULO	2
YKSINÄISET VANHUKSET	4
VANHUSPARISKUNNAT	7
VANHUSTEN MENOT ERI TULOLUOKISSA	9
KESKEISET KÄSITTEET	12
 TAULUKOT	
1. Vanhustalouksien ruoka- ja juomamenot vuonna 1985, mk/henkilö	14
2. Yksinäisten vanhusten ja vanhuusikää lähes- tyvien menot ikäryhmittäin vuonna 1985, mk	15
3. Yksinäisten vanhojen naisten ja miesten sekä vanhuspariskuntien menot vuonna 1985, mk/henkilö	16
4. Vanhustalouksien menot tuloluokittain vuonna 1985, mk/henkilö. Tuloluokat on muodostettu henkeä kohti laskettujen käytettävissä olevien tulojen perusteella.	17
5. Vanhustalouksien menot lyhyellä kulutus- nimikkeistöllä vuonna 1985, mk/henkilö	18

JOHDANTO

Tässä julkaisussa esitetään 65 vuotta täyttäneiden vanhusten ja vanhuusikää lähestyvien kulutusmenotietoja, jotka on tilastoitu vuoden 1985 kotitaloustiedustelun perusteella. Tutkimuksessa selvitettiin vain itsenäisesti elävien ja asuvien talouksien toimeentuloa; pysyvästi erilaisissa laitoksissa ja sairaaloissa hoidettavina ja huollettavina olleet jäivät tutkimuksen ulkopuolelle.

Vanhusten kulutusmenoja kuvataan iän, elinvaiheen ja tuloluokan mukaan. Tässä yhteydessä ei tarkastella heidän toimeentuloaan eri eläkejärjestelmien tuottamien tulojen perusteella.

VANHUSTEN MÄÄRÄ

Vuonna 1985 oli 65 vuotta täyttäneiden osuus väestöstä 12,6 prosenttia. 2010-luvulla, jolloin suuret ikäluokat tulevat eläkeikään, vanhusten väestöosuuden on arvioitu nousevan jo runsaaksi 17 prosentiksi. Suurimmillaan vanhusten väestöosuus on vuonna 2030, jolloin neljännes väestöstä on 65 vuotta täyttäneitä.

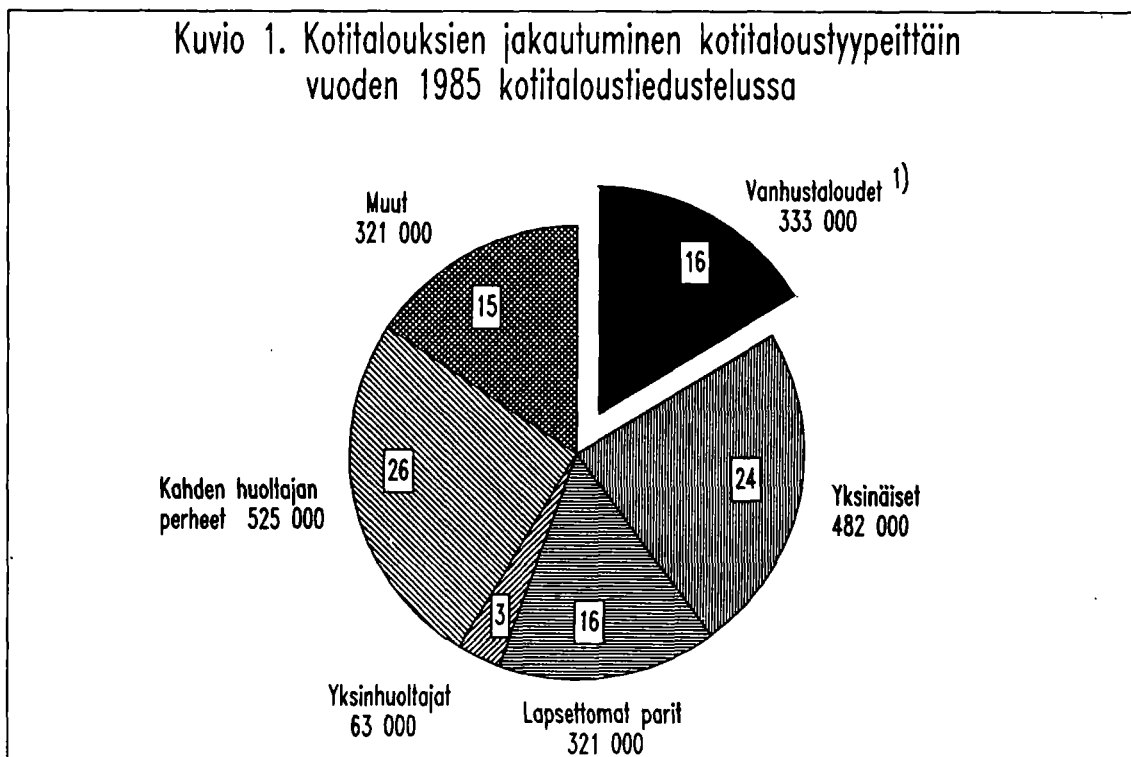
Vuonna 1985 vanhuksia oli runsaat 617 700. Yli kaksi kolmannesta heistä asui itsenäisissä talouksissa, siis yksin, avio puolison tai jonkun ikätoverin kanssa. Tällaisia vanhuksia oli vajaat 430 000. Kotitalouksina heitä oli runsaat 333 000. Kun kotitalouksia oli koko maassa runsaat kaksi miljoonaa, oli itsenäisten vanhustalouksien osuus siis 16 prosenttia. (Kuvio 1) Varsinaisten vanhustalouksien lisäksi vanhuksia eli perheissä, joissa oli eri-ikäisiä, myös alle 65-vuotiaita perheenjäseniä.

Suurin osa, 238 700, itsenäisesti asuvista vanhuksista oli yksinäisiä. Aviopareja oli vain vajaat 90 000. Yksinäisistä vanhuksista suurin osa, noin 87 prosenttia, oli naisia.

VANHUSTEN TOIMEENTULO

Vanhusväestön taloudellinen asema on kohentunut parin viimeisen vuosikymmenen aikana huomattavasti. Vielä 1960-luvulla köyhyys liittyi vanhuuteen. Eläkejärjestelmien kehittämällä on kavennettu toimeentuloeroja työikäisten ja vanhusten välillä. Yhä useampi vanhuuseläkkeelle siirtyvä saa kansaneläkkeen lisäksi myös ansioeläkettä. Vuonna 1985 kaikista eläkkeensaajista lähes kaksi kolmannesta sai sekä kansaneläketä työeläkettä. Työeläkejärjestelmän kehittyminen on lisännyt ennen kaikkea pieniä ja keskisuuria eläkkeitä saavien määrää. Vanhuuseläkkeen taso on noussut 25 vuodessa 2,6-kertaiseksi vuoden 1985 rahassa mitaten.

Kuvio 1. Kotitalouksien jakautuminen kotitaloustyypeittäin vuoden 1985 kotitaloustiedustelussa

1) Vanhustalouksia ovat taloudet, joissa kaikki ovat 65 vuotta täyttäneitä

Vuonna 1985 vanhustalouksien keskimääräiset käytettävissä olevat tulot olivat 46 700 markkaa. Vanhustalouksien tilastollinen koko oli 1,3 henkilöä. Tulot henkeä kohti olivat siis 36 200 markkaa. Kaikkien kotitalouksien keskimääräiset henkeä kohti lasketut tulot olivat 35 900 mk. Vanhustaloudet saivat tulonsiirtoina, lähinnä eläkkeinä 37 500 mk enemmän kuin maksoivat.

Vanhustalouksien menot olivat 29 900 markkaa henkeä kohti. Ruoka, juomat, asuminen ja terveydenhoito veivät siitä kaksi kolmasosaa. Kaikkien kotitalouksien menot olivat keskimäärin 32 800 markkaa henkeä kohti.

Vanhuksista 72 prosenttia asui omistusasunnossa. Asuinpinta-alaa kaikilla vanhuksilla, vuokralla asuvat mukaan lukien, oli 44 neliometriä henkeä kohti. Verrattuna muihin perhetyyppeihin vanhukset asuivat väljästi: alle 65-vuotiailla lapsettomilla pareilla henkeä kohti oli 38, yksinhuoltajilla 28 ja kahden huoltajan lapsiperheillä 25 neliötä. Useissa selvityksissä on kuitenkin todettu, että vanhukset asuvat muita väestöryhmiä puutteellisemmin varustetuissa ja huonokuntoisemmissa asunnoissa.

Vanhuksilla oli vähemmän kestokulutustavaroita kuin muilla kotitalouksilla. Esimerkiksi kun kaikista talouksista 74 prosentilla oli väritelevisio, vanhuksista vajaat 60 prosenttia omisti sen. Auton omisti kaikista talouksista 57 prosenttia, vanhuksista vain 14 prosenttia.

Asetelma 1.

Eräiden kestokulutustavaroiden omistus vuonna 1985, %

	Vanhus- talou- det	Kaikki kotita- loudet		Vanhus- talou- det	Kaikki kotita- loudet
Jääkaappi	96	96	Väritelevisio	59	74
Pakastin	52	70	Mustavalkoinen televisio	33	35
Kotikylmiö	5	11	Videonauhuri	2	15
Astianpesukone	2	17	Levysoitin tai nauhuri	30	67
Automaatti- pesukone	41	67	Oma auto, 1 kpl	14	47
Mankeli tai silityskone	19	25	Oma auto, 2 kpl	0	10
Pölynimuri	88	93	Moottori- tai purjevene	6	14
Sähkömpelukone	32	56	Soutuvene tai jolla	17	26
Puhelin	90	87			

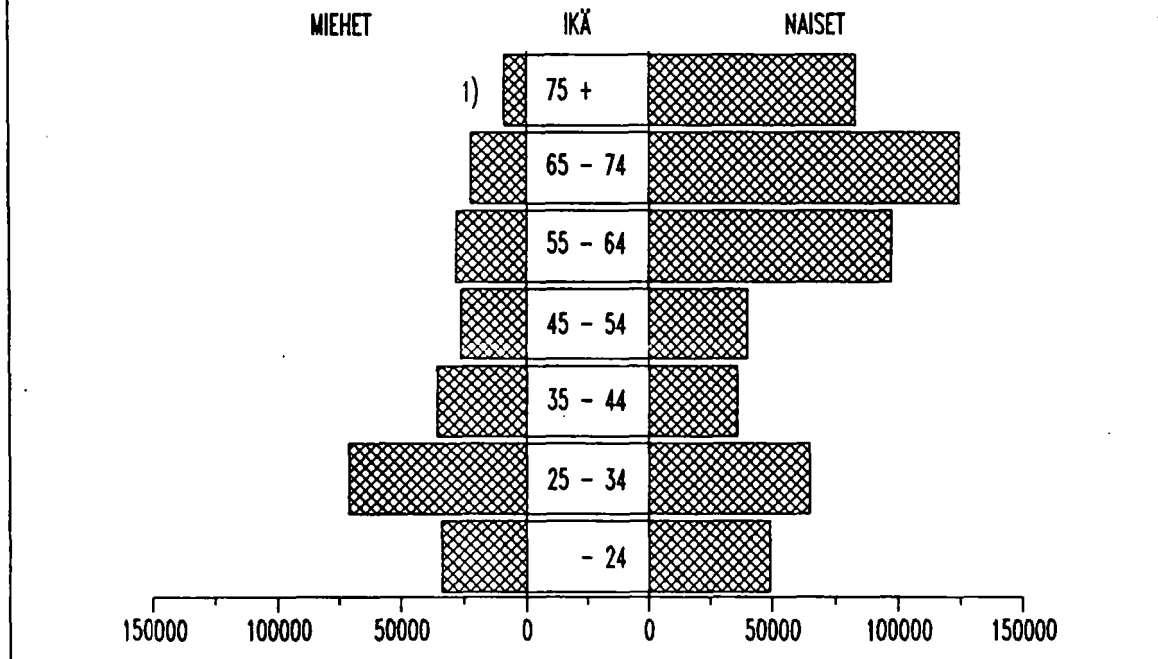
YKSINÄISET VANHUKSET

Yksinäisiä vanhuksia oli siis lähes 240 000. Heistä naisia oli noin 207 000 eli 87 prosenttia. Naisten osuus kotitaloustiedustelun aineistossa on suhteellisesti suurempi kuin väestössä. Tämä johtuu pääosin siitä, että miehiä on vaikea saada osallistumaan kotitaloustiedustelun tapaiseen tutkimukseen. Vanhoja miehiä, erityisesti 75 vuotta täyttäneitä miehiä, koskevat tiedot perustuvatkin melko pieneen tutkimusnäytteeseen, jolloin siitä vedettyihin johtopäätöksiin on suhtauduttava varovaisesti. Kuvioista 2 nähdään yksinäisten jakaantuminen sukupuolen ja iän mukaan kotitaloustiedustelun perusteella.

Yksinäisten vanhusten ja vanhuusikää lähestyvien menot kertovat sekä sukupuolten että eri-ikäisten vanhusten välisistä kulutuseroista. Kulutustottumukset ja -tyylit muovautuvat jo varhaisessa aikuisiässä eivätkä muutu paljonkaan iän karttuessa. Jokaisella sukupolvella on omat kulutustapansa ja -mahdollisuutensa.

Tämä näkyy esimerkiksi vanhojen naisten alkoholinkulutuksessa: 1910- ja 1920-luvulla syntyneet naiset ovat koko ikänsä käyttäneet alkoholia hyvin vähän, kun taas miesten alkoholin kulutus on ollut sallitumpaa ja siten myös runsaampaa. Kulutusmenojen perusteella yksin asuvat vanhat naiset näyttivät syövän terveellisemmin ja käyttävän vähemmän alkoholia kuin miehet. He myös kuluttivat enemmän rahaa terveydenhuoltoon ja sanoma- ja aikakauslehtiin.

Kuvio 2. Yksinäisten lukumäärät sukupuolen ja iän mukaan vuoden 1985 kotitaloustiedustelun perusteella

1) Näytteessä oli vain 16 yksinäistä miestä

Taulukossa 1 esitetään vanhustalouksien ruoka- ja juomamenot, taulukoissa 2, 3 ja 4 kaikki menot pääryhmittäin. Taulukossa 2 ovat myös eläkeikää lähestyvien yksinäisten menot. Eläkeikää lähestyvien naisten menot olivat vajaat 40 000 markkaa ja miesten vajaat 35 000 markkaa. Molemmissa ryhmissä kotiin hankittujen elintarvikkeiden osuus oli runsas viidennes. Juomien ja tupakan osuus oli naisilla vain noin kaksi prosenttia, miehillä yhdeksän prosenttia.

Jotta saataisiin oikea kuva kotitalouden ruoka- ja juomamenoista, kotitalouteen hankittujen elintarvikkeiden lisäksi mukaan täytyy laskea myös kodin ulkopuolinen ruokailu, kuten ravitsemusliikkeissä, palvelutaloissa ja muissa ruokailupaikoissa syödyt ateriat ja nautitut juomat. Naisten menoista noin neljännes kului ruokiin ja juomiin, miehillä noin kolmannes. Poikkeuksen muodostavat eläkeikää lähestyvät miehet: heillä ruokiin ja juomiin kului runsaat 12 200 markkaa vuodessa eli 36 prosenttia menoista. Kaikilla kotitalouksilla ruokaan ja juomiin kului 8600 markkaa henkeä kohti, mikä oli noin 26 prosenttia menoista.

Elintarvikemenoista voi havaita, että miehet kuluttivat liha- tuotteisiin enemmän rahaa kuin naiset. Tuoretta lihaa miehet kuitenkin ostivat vähemmän kuin naiset, valmiiksi kypsennettyjä kokolihatuotteita, eineksiä ja säilykkeitä taas selvästi

enemmän. Makkaravalmisteisiin miehet käyttivät lähes kaksinkertaisen summan naisiin verrattuna. Naiset puolestaan kuluttivat enemmän maitotuotteisiin, hedelmiin, marjoihin ja vihanneksiin. (Taulukko 1)

Yksinäisten miesten elämäntavoista kertoo myös se, että 55 - 64-vuotiailla juomien osuus kokonaisruokamenoista oli 27,4 prosenttia ja 65 - 74-vuotiailla 17,5 prosenttia. Naisilla juomien osuus oli vain 2 - 5 prosenttia ja kaikilla kotitalouksilla keskimäärin 11 prosenttia kokonaisruokamenoista. Eläkeikää lähestyviltä miehiltä kului runsaat 3 100 markkaa alkoholiin vuodessa. Tämä on selvästi enemmän kuin samanikäisillä naisilla. 65 vuotta täyttäneet miehet kuluttivat alkoholiin 1 700 markkaa vuodessa.

Vaatteisiin ja jalkineisiin vanhuksset eivät kuluta paljon. Erityisen vähän vaateostoksia tekevät vanhat miehet. Vanhojen miesten vaatemenot olivat vain noin puolet vanhojen naisten vaatemenosta.

Asumismenojen osuus vaihteli eri-ikäisillä vanhuksilla 24:stä 28:aan prosenttiin. Lämmön ja valon osuus oli keskimäärin vajaat viisi prosenttia.

Tässä julkaisussa on käytetty asumismenokäsitettä, johon sisältyy kansainvälisten suositusten mukaisia laskennallisia eriä, kuten mm. omasta asunnosta laskettu asuntoetu. Se nostaa jonkin verran vanhusten asumismenojen osuutta menoista eikä kuvaa sellaisenaan sitä taloudellista räsitystä, joka kotitaloudelle asumisesta koituu. Asumisen rahakustannusten osuus rahamenoista on pienempi kuin laskennallisia eriä sisältävien menojen osuus.

Kotitalouden kalusteisiin, tarvikkeisiin ja palveluihin, kuten huonekaluihin, kodinkoneisiin, astioihin yms. hyödykkeisiin, miehet käyttivät rahaa selvästi naisia vähemmän.

Sairauden- ja terveydenhoidon ryhmässä sukupuolten väliset erot näkyivät myös selvästi. Miehet ovat joko terveempiä tai eivät käytä terveyspalveluja yhtä ahkerasti kuin naiset. 55 - 64-vuotiailla naisilla terveydenhoidon osuus menoista oli neljä prosenttia (1 600 mk vuodessa) ja 65 - 74 vuotta täyttäneillä vajaat kahdeksan prosenttia (2 800 mk). 55 - 74-vuotiaat miehet käyttivät terveydenhoitoonsa keskimäärin vain noin 900 markkaa.

Liikenne- ja virkistysmenot pienenevät iän myötä. Kun liikenne- sekä posti- ja puhelinmenot veivät vanhustalouksilta vain 6 - 10 prosenttia menoista, oli niiden osuus kotitalouksilla keskimäärin 17 prosenttia. Virkistys, harrastus ja kulttuuri veivät vanhustalouksilta 6 - 7 prosenttia ja kaikilta kotitalouksilta vajaat 9 prosenttia.

Liikennemenot vaihtelivat sukupuolen mukaan siten, että miehet käyttivät enemmän autoihin ja kotimaan matkoihin. Eläkeikä lähestyvät saattavat hankkia tai vaihtaa vielä auton eikä siitä eläkkeelle siirryttäessä luovuta. 65-vuotiailla käyttömenoihin kului noin 1 300 markkaa vuodessa. Naiset taas puolestaan matkustelivat enemmän ulkomailla.

Naisten posti- ja puhelinmenot olivat huomattavasti suuremmat kuin miesten. Esimerkiksi eläkeikää lähestyvien naisten menot olivat lähes 1 200 markkaa ja miesten vajaat 600 markkaa.

Yksinäisten vanhusten käytettävissä olevat tulot (38 300 mk) olivat suuremmat kuin kaikkien kotitalouksien henkeä kohti lasketut tulot (35 900 mk).

Keskimäärin kaikkien yksinäisten vanhusten käytettävissä olevat tulot riittivät menoihin. Vanhojen miesten menot veivät vain vajaat kolme neljännestä käytettävissä olevista tuloista. Vanhuusikää lähestyvät ja 65 - 74-vuotiaat naiset kuluttivat yli yhdeksän kymmenesosaa tuloistaan.

Yksinäiset vanhat naiset antoivat lahjoja ja avustuksia muille kotitalouksille noin kaksi kertaa enemmän kuin yksin asuvat vanhat miehet. Eniten, vajaan 1 400 markan arvosta, antoivat 65 - 74-vuotiaat naiset. Annettuja lahjoja ja avustuksia ei lasketa varsinaisiin menoihin.

Asetelma 2.

Yksinäisten vanhusten toisille kotitalouksille antamat lahjat ja avustukset vuonna 1985

Yksinäiset vanhukset yhteensä 1 090 mk

Naiset yhteensä	1 160 mk	Miehet yhteensä	600 mk
65 - 74 vuotta	1 360 mk	65 - 74 vuotta	690 mk
75 + vuotta	870 mk	75 + vuotta	..

VANHUSPARISKUNNAT

Itsenäisinä kotitalouksina eläviä vanhuspariskuntia, joissa molemmat puoliset olivat 65 vuotta täyttäneitä, oli vuonna 1985 vajaat 90 000. Kotitaloutena ne kuluttivat noin 53 000 markkaa vuodessa. Henkeä kohti lasketut menot olivat 26 500 mk. Vanhuspariskuntien kulutuksen rakenne erottui yksinäisten kulutuksen rakenteesta varsin vähän. Jos sen sijaan verrataan vanhusavioparien menoja ja kulutuksen rakennetta erikseen yksinäisiin vanhoihin miehiin ja naisiin, erot ovat jo huomattavat. Taulukossa 3 esitetään vanhuspariskuntien ja yksinäisten kulutusmenojen rakenne.

Ruokiin ja juomiin vanhuspariskunnat kuluttivat 8 000 markkaa henkeä kohti eli noin 1 000 markkaa vähemmän kuin yksinäiset vanhukset. (Taulukko 1)

Yksinäisten terveydenhoitokustannukset olivat paljon suuremmat kuin vanhuspariskuntien henkeä kohti lasketut menot. Esimerkiksi heidän lääkäri- ja laboratoriomaksunsa olivat yli kaksinkertaiset vanhuspariskuntiin verrattuna.

Liikennemenot painottuivat pariskunnilla lähinnä auton käyttömenoihin, yksinäisillä taas matkusteluun kotimaassa sekä tietoliikenteeseen. Posti- ja puhelinmaksut olivat yksinäisillä lähes kaksinkertaiset aviopareihin verrattuna.

Asetelma 3.
Vanhustalouksien liikenne- ja matkailumenoja
vuonna 1985, mk/henkilö

	Vanhus- talou- det yht.	Yksinäiset yht.	naiset	miehet	Paris- kunnat
Kulkuneuvojen osto (myytyt vähennetty)	240	10	0	90	540
Kulkuneuvojen käyttömenot	640	300	210	920	1 130
Kotimaan matkat	720	860	850	990	560
Ulkomaan matkat ja valuutan vaihto	320	390	400	320	250
Valmismatkat, ho- telli-, täysihoito- ja leirimaksut	630	690	660	940	570
Tietoliikenne	760	970	1 010	730	500

Yksinäiset kuluttivat henkeä kohti enemmän virkistäytymiseen ja harrastuksiin. Harrastuspalvelumaksuihin, joihin sisältyvät mm. TV-luvat ja erilaiset rahapelit kului yksinäisiltä 570 markkaa ja aviopareilta 410 markkaa henkeä kohti. Yksinäisiltä kului vuodessa yli 800 mk erilaisiin lehtiin ja vanhuspariskunnilta 560 mk henkeä kohti. Keskimäärin kotitaloudet kuluttivat lehtiin 480 mk henkeä kohti. On kuitenkin huomattava, että kirjojen ja lehtien kulutuksesta ei voida tehdä väestöryhmittäisiä johtopäätöksiä, koska kirjastopalvelujen käyttöä ei kotitaloustiedustelussa selvitetä.

Asetelma 4.

Vanhustalouksien virkistys-, harrastus- ja hygieniamenoja vuonna 1985, mk/henkilö

	Vanhus- talou- det yht.	Yksinäiset vanhukset		Paris- kunnat
		yht.	naiset miehet	
Virkistys- ja harrastusvälineet	530	710	770 290	320
Taide, urheilu ja huvittelu	40	60	50 90	20
Harrastuspalvelumaksut	490	570	570 520	410
Kirjat	120	100	100 110	150
Sanoma- ja aikakauslehdet	710	830	840 720	560
Puhtauden ja kauneuden hoito	460	550	590 260	370

Erilaisiin puhtauden ja kauneushoidon tarvikkeisiin ja palveluihin yksinäiset naiset käyttivät huomattavasti enemmän kuin avioparit ja yksinäiset miehet.

Vanhuspariskunnat kuluttivat tuloistaan jonkin verran pienemmän osuuden kuin yksinäiset. Vanhuspariskuntien käytettävissä olevat tulot olivat noin 34 000 mk henkeä kohti. Yksinäisten naisten tulot olivat 37 700 ja miesten 42 200 mk.

Vanhuspariskunnat antoivat lahjoja ja avustuksia muille kotitalouksille 1 600 markan arvosta.

VANHUSTEN MENOT ERI TULOLUOKISSA

Vanhusten väliset tulo- ja kulutuserot näyttävät olevan suuret. Taulukossa 4 esitetään vanhustalouksien menot henkeä kohti viidessä tuloluokassa. Tuloluokat on muodostettu henkeä kohti lasketuista käytettävissä olevista tuloista. Alimpaan tuloluokkaan kuuluivat vanhukset, joiden käytettävissä olevat tulot olivat alle 25 000 markkaa. Tällaisia vanhuksia oli noin 56 000. Ylimpään taas ne vanhukset, joiden tulot olivat yli 55 000 markkaa vuonna 1985. Heitä oli vajaat 33 000. Lähes puolet vanhuksista kuului tuloluokkaan 25 000 - 34 999 markkaa.

Ylimmässä tuloluokassa käytettävissä olevat tulot henkeä kohti olivat runsaat 80 000 markkaa ja alimmassa vain runsaat 20 000 markkaa. Toiseksi ylimmänkin luokan tulot olivat vain noin 61 prosenttia ylimpään kuuluvien tuloista. Varallisuudesta ei kotitaloustiedustelun perusteella voida vetää johtopäätöksiä.

Ylimpään tuloluokkaan kuuluvien menot olivat noin 2,5 kertaa suuremmat kuin alimpaan kuuluvien vanhuksien. Kun alimman tuloluokan vanhusten menot olivat vajaat 22 000 markkaa henkeä kohti, olivat ylimpään luokkaan kuuluvien menot noin 57 000 markkaa. Kaikkien kotitalouksien keskimääräiset menot olivat vajaat 33 000 markkaa henkeä kohti.

Ylimmän ja alimman tuloluokan kulutuksen rakenne poikkesi eniten ruokamenoissa. Kun alimman tuloluokan vanhuksat käyttivät menoistaan noin 30 prosenttia ruokaan, ylimmässä tuloluokassa käytettiin vain 18 prosenttia. Asumisen osuus menoista oli noin 30 prosenttia kaikissa tuloluokissa.

Terveydenhoidon osuus oli suurin (yli 8 %) ylimmässä tuloluokassa. Sen sijaan liikenteen osuus oli suurin (12 %) toiseksi ylimmässä tuloluokassa. Virkistykseen ja harrastuksiin alin tuloluokka käytti 8 prosenttia ja ylin 7 prosenttia menoistaan, keskimääräiset tuloluokat 6 prosenttiyksikön verran.

Asetelma 5.

Vanhustalouksien liikenne- ja matkailumenoja tuloluokittain vuonna 1985, mk/henkilö

	Käytettävissä olevat tulot mk henkilöä kohti vuodessa				
	-24999	25000- 34999	35000- 44999	45000- 54999	55000+
Kulkuneuvojen ostot (myydyt vähennetty)	60	140	530	630	-80
Kulkuneuvojen käyttömenot	230	340	820	1 090	2 250
Kotimaan matkat	680	580	790	1 080	1 090
Ulkomaan matkat ja valuutan vaihto	120	170	320	840	990
Valmismatkat, ho- telli-, täysihoito- ja leirimaksut	100	330	480	2 090	2 010
Tietoliikenne	480	620	940	990	1 360

Markkamääräisesti ruokaan kului rahaa henkeä kohti puolitoista kertaa enemmän ylimmän tuloryhmän vanhuksilta kuin alimman tuloryhmän vanhuksilta. Vaatteisiin ja jalkineisiin hyvätuloisimmat vanhukset käyttivät runsaat kolme kertaa ja asumiseen kaksi ja puoli kertaa enemmän rahaa kuin pienituloisimmat.

Liikenne-, posti- ja puhelinmenot alimmassa tuloryhmässä olivat noin 1 500 markkaa ja ylimmässä ryhmässä runsaat 5 600 markkaa henkeä kohti eli kolme ja puolikertaiset. Hyvätuloisimmilla vanhuksilla kulkuneuvojen käyttömenot olivat suuremmat kuin kotitalouksilla keskimäärin ja kymmenkertaiset alimpaan tuloryhmään verrattuna. Kotimaan ja ulkomaan matkoihin (muihin kuin valmismatkoihin) pienituloisimmat vanhukset kuluttivat rahaa vajaat 800 markkaa ja hyvätuloisimmat runsaat 2 000 markkaa.

Hyvätuloisten vanhusten hotelli-, valmismatka- yms. menot olivat runsaat 2 000 markkaa henkeä kohti, kun pienituloisimmat kuluttivat vain noin sata markkaa vuodessa.

Virkistykseen ja harrastuksiin ylin tuloryhmä käytti vajaat 4 000 markkaa ja alin tuloryhmä vajaat 1 700 markkaa henkeä kohti. Sanoma- ja aikakauslehtiin ylimmän tuloryhmän vanhukset käyttivät yli 1 200 markkaa henkeä kohti, kun alimman tuloryhmän vanhukset käyttivät vain runsaat 500 markkaa.

Asetelma 6.

Vanhustalouksien virkistys-, harrastus- ja hygieniamenoja tuloluokittain vuonna 1985, mk/henkilö

	Käytettävissä olevat tulot mk henkilöä kohti vuodessa				
	-24999	25000- 34999	35000- 44999	45000- 54999	55000+
Virkistys- ja harrastusvälineet	690	440	400	380	1 360
Taide, urheilu ja huvittelu	10	30	50	50	150
Harrastuspalvelu- maksut	350	440	590	540	760
Kirjat	110	60	80	340	340
Sanoma- ja aika- kauslehdet	520	530	900	1 010	1 240
Puhtauden ja kau- neuden hoito	240	370	420	650	1 270

Hyvätuloisimmat palkkasivat työvoimaa kotitalouteensa noin tuhannella markalla vuodessa.

Pienituloisimmat antoivat erilaisia lahjoja ja avustuksia toisille kotitalouksille vajaalla 800 markalla ja hyvätuloisimmat noin 2 600:lla markalla.

Alimman tuloluokan vanhusten menot olivat suuremmat kuin heidän käytettävissään olevat tulot. On kuitenkin muistettava, että kotitaloustiedustelusta ei selviä, käyttivätkö tällaiset vanhuksat säästöjään tai muuta varallisuuttaan menojaan kattamiseen. Ylimmän tuloluokan vanhuksat kuluttivat käytettävissä olevista tuloistaan noin 70 prosenttia.

KESKEISET KÄSITTEET

Kotitaloustiedustelut ovat otostutkimuksia, joita tehdään viiden vuoden välein. Vuoden 1985 tiedustelussa oli mukana 8 200 kotitaloutta, joista 669 oli vanhustalouksia. Näiltä kotitalouksilta saadut tiedot korotettiin tilastollisin menetelmin kaikkien kotitalouksien tasolle. Kotitaloustiedustelussa on pääpaino kotitalouksien kulutusrakenteen selvittämisessä. Kotitaloustiedustelun tutkimusmenetelmää, luotettavuutta ja käsitteitä on selvitetty yksityiskohtaisemmin erillisessä julkaisussa(1).

Tutkimusyksikkö

Kotitaloustiedustelussa tutkimus- ja tilastoyksikkönä on kotitalous. Kotitalous voi olla yksinäisen henkilön muodostama tai se voi käsittää useampia samassa taloudessa asuvia henkilöitä, joilla on yhteistä tulojen käyttöä. Laitostalouksiin kuuluvat henkilöt jäävät tämän tutkimuksen ulkopuolelle.

Menot

Kotitaloustiedustelussa käytetyt kulutuskäsitteet perustuvat Yhdistyneitten Kansakuntien (YK) tulotilastosuositukseen(2) ja kansantalouden tilinpidon suositukseen(3).

-
- (1) Kotitaloustiedustelu 1985, Laatuselvitys, SVT, Tulot ja kulutus 1988:5, Tilastokeskus, Helsinki.
 - (2) Provisional Guidelines on Statistics of the Distribution of Income, Consumption and Accumulation, United Nations, New York, 1977.
 - (3) A System of National Accounts, United Nations, New York, 1968.

Tässä julkaisussa käytetty Menot-käsite muodostuu seuraavasti:

- kulutustavararoiden ja palvelujen ostot
- + omat tuotteet (maatalous-, puutarha- ja keräilytuotteet, lämmityspuut yms.)
- + asuntoetu (omistus- ja luontoisetuasuunnoista)
- + saadut tavarat ja palvelut
- myydyistä tavaroista saadut luovutushinnat
- + kulutukseen laskettavat tulonsiirrot (mm. vakuutusmaksut, kirkollisvero, leimaverot)

= menot yhteensä

Asuntoetu on jäännöserä, joka saadaan, kun ns. bruttovuokrasta vähennetään arvovähennykset ja asunnon säännölliset menot, kuten mm. vakuutukset, korot sekä korjauskustannukset. Bruttovuokralla tarkoitetaan asunnon markkinavuokraa.

Tulot

Myös tulokäsitteiden perustana on edellä mainittu YK:n tulotilastosuositus. Käsitteiden sisältö käy ilmi seuraavasta asetelmasta:

- palkkatulot
- + yrittäjätulot
- + omaisuustulot
- = tuotannontekijätulot
- + saadut tulonsiirrot (mm. eläkkeet, sosiaaliturvaetuudet, sosiaaliavustukset)
- = bruttotulot
- maksetut tulonsiirrot (mm. verot)
- = käytettävissä olevat tulot

Taulukko 1. Vanhustalouksien ruoka- ja juomamenot vuonna 1985
mk/henkilö

	Vanhus- talou- det yht.*	Yksinäiset vanhukset			Vanhus- paris- kunnat
		Yht.	Naiset	Miehet	
Elintarvikkeet yhteensä	7 771	8 257	8 241	8 361	7 275
Leipä- ja viljatuotteet	1 396	1 513	1 531	1 388	1 267
Liha	1 597	1 612	1 519	2 227	1 615
Kala	289	316	309	357	262
Maito ja maitotuotteet	996	972	995	816	1 039
Juusto	274	316	329	228	227
Munat	166	172	174	161	160
Rasvat ja öljyt	530	544	551	497	520
Hedelmät ja marjat	613	662	674	582	562
Juurikasvit, vihannekset	452	524	556	306	371
Perunat, perunatuotteet	152	152	157	117	153
Sokeri ja siirappi	203	197	199	181	217
Kahvi, tee ja kaakao	506	557	577	422	448
Hunaja	20	21	23	9	18
Suklaa ja makeiset	124	125	125	130	120
Jäätelö, jäätelötuotteet ja mehujäät	56	60	67	14	52
Mausteet, leivonta- ja säilöntäaineet	69	65	66	57	76
Majoneesit ja kastikkeet	13	15	16	12	12
Elintarvikkeiden erit- telemätön kulutus	316	437	373	859	155
Alkoholittomat juomat	125	125	112	212	125
Alkoholijuomat	205	175	44	1 044	256
Ravintolaruoka	182	213	206	253	153
Maksulliset vanhusten ateriat	124	162	132	361	67
Työpaikka-ateriat	22	18	21	-	29
Alkoholittomat juomat ravintolassa	43	49	46	71	35
Alkoholijuomat ravin- tolassa	28	30	3	213	26
Tupakka	177	158	77	690	213

* Sisältää 20 vanhustaloutta, jotka eivät olleet yksinäisiä eivätkä avio- tai avopareja.

Taulukko 2. Yksinäisten vanhuksien ja vanhuusikää lähestyvien menot ikäryhmittäin vuonna 1985, mk

	Yksinäiset naiset				Yksinäiset miehet							
	55 - 64 vuotta		65 - 74 vuotta		75 + vuotta		55 - 64 vuotta		65 - 74 vuotta		75 + vuotta	
	mk	%	mk	%	mk	%	mk	%	mk	%	mk	%
Käytettävissä olevat tulot	42 908		38 966		35 857		41 821		45 359			
Menot yhteensä	39 601	100	36 314	100	28 523	100	34 268	100	33 807	100		
Elintarvikkeet	8 439	21	8 543	24	7 789	27	7 537	22	8 909	26		
Kodin ulkopuolella syödyt ateriat	797	2	410	1	283	1	1 355	4	546	2		
Juomat	381	1	164	0	144	1	1 910	6	1 635	5		
Ravintola- ja kahvilajuomat	72	0	69	0	18	0	1 444	4	375	1		
Tupakka	239	1	88	0	62	0	1 259	4	840	2		
Vaatteet ja jalkineet	2 583	7	2 035	6	1 227	4	1 017	3	929	3		
Asunto	10 142	26	9 676	27	7 959	28	8 231	24	8 819	26		
Lämpö, valo ja voima	1 421	4	1 740	5	1 405	5	1 573	5	1 412	4		
Vapaa-ajan asunto	533	1	205	1	265	1	385	1	378	1		
Kotitalouskalusteet, -tarvikkeet ja -palvelut	3 663	9	2 480	7	1 572	6	978	3	1 027	3		
Terveystenhoito	1 572	4	2 788	8	2 354	8	868	3	879	3		
Liikenne ja tietoliikenne	3 733	9	2 927	8	1 766	6	3 096	9	3 508	10		
Virkistys, kulttuuri ja opiskelu	2 812	7	2 569	7	2 037	7	2 318	7	1 880	6		
Muut menot	3 215	8	2 620	7	1 643	6	2 298	7	2 670	8		

Taulukko 4. Vanhustalouksien menot tuloluokittain vuonna 1985, mk/henkilö.
Tuloluokat on muodostettu henkilöä kohti lasketun käytettävissä olevien tulojen perusteella.

	Käytettävissä olevat tulot, mk/henkilö											
	- 24 999		25 000 - 34 999		35 000 - 44 999		45 000 - 54 999		55 000 -			
	mk	%	mk	%	mk	%	mk	%	mk	%	mk	%
Käytettävissä olevat tulot	20 630		30 091		39 211		48 781		80 091			
Menot yhteensä	21 797	100	25 206	100	32 691	100	36 993	100	57 006	100		
Elintarvikkeet	6 308	29	7 614	30	7 972	24	8 441	23	9 914	17		
Kodin ulkopuolella syödyt ateriat	248	1	308	1	310	1	412	1	551	1		
Juomat	260	1	251	1	384	1	379	1	739	1		
Ravintola- ja kahvilajuomat	27	0	55	0	40	0	112	0	279	0		
Tupakka	138	1	130	1	146	0	363	1	394	1		
Vaatteet ja jalkineet	1 085	5	1 327	5	1 557	5	1 471	4	3 619	6		
Asutus	5 314	24	6 234	25	8 426	26	9 213	25	14 214	25		
Lämpö, valo ja voima	1 410	6	1 303	5	1 761	5	1 641	4	2 047	4		
Vapaa-ajan asunto	127	1	193	1	213	1	441	1	880	2		
Kotitalouskalusteet, -tarvikkeet ja -palvelut	1 031	5	1 380	5	2 689	8	1 381	4	3 765	7		
Terveydenhoito	1 640	8	1 807	7	1 854	6	1 775	5	4 776	8		
Liikenne ja tietoliikenne	1 563	7	1 840	7	3 393	10	4 619	12	5 625	10		
Virkistys, kulttuuri ja opiskelu	1 685	8	1 502	6	2 016	6	2 307	6	3 980	7		
Muut menot	960	4	1 260	5	1 930	6	4 437	12	6 225	11		

TAULUKKO 5. VANHUSTALOUKSIEN MENOT LYHYELLÄ KULUTUSNIMIKKEISTÖLLÄ VUONNA 1985,
MK/HENKILÖ

KOTITALOUKSIA NÄYTTEESSÄ	669			
KOTITALOUKSIA PERUSJOUKOSSA	333 138			
HENKILÖITÄ NÄYTTEESSÄ	1 000			
HENKILÖITÄ PERUSJOUKOSSA	428 406			
KOTITALOUDEN KESKIKOKO	1,29			
1-8 MENOT YHTEENSÄ	29 878	2	VAATTEET JA JALKINEET	1 532
1-84 KULUTUSMENOT	29 298	20	VAATTEET JA NIIDEN KORJAUS	1 261
1 ELINTARVIKKEET, JUOMAT JA TUPAKKA	8 277	200	PÄÄLLYSVAATTEET	851
		201	ALUSVAATTEET	201
		202	VAUVANVAATTEET	-
		203	SEKALAISET ASUSTEET	84
10-11 ELINTARVIKKEET	7 455	204	KANKAAT JA LANGAT	102
		205	VAATTEIDEN VALMISTUS JA KORJAUS	23
100 LEIPÄ- JA VILJATUOTTEET	1 396			
101 LIHA	1 597	21	JALKINEET JA NIIDEN KORJAUS	271
102 KALA	289			
103 MAITO JA MAITOTUOTTEET	996	22	VAATTEIDEN JA JALKINEIDEN VUOKRAUS	-
104 JUUSTO	274			
105 MUNAT	166	23	MYDYT VAATTEET JA JALKINEET	-
106 RASVAT JA ÖLJYT	530			
107 HEDELMÄT JA MARJAT	613			
108 JUURIKASVIT JA VIHANNEKSET	452	3	ASUNTO, VAPAA-AJAN ASUNTO, LÄMPÖ, VALO JA VOIMA	9 234
109 PERUNAT JA PERUNATUOTTEET	152			
110 SOKERI JA SIIRAPPI	203			
111 KAHVI, TEE JA KAAKAO	506	30	ASUNTO	7 467
112 HUNAJA	20			
113 SUKLAA JA MAKEISET	124	300	YHTIÖVASTIKE	1 479
114 JÄÄTELÖ, JÄÄTELÖTUOTTEET JA MEHUJÄÄT	56	301	VUOKRA	1 294
		302	ASUNTOLAINOJEN KOROT	125
115 MAUSTEET, LEIVONTA- JA SÄILÖNTÄAINEET	69	303	KORJAUSKUSTANNUKSET	339
		304	VESIMAKSUT	72
116 MAJONEESIT JA KASTIKKEET	13	305	MUUT ASUNTOMENOT	96
117 LASTEN PURKKIRUOAT	-	306	ARVONVÄHENNYKSET	1 017
		307	ASUNTOETU	3 045
12-13 JUOMAT JA TUPAKKA	506	308	KOTITALOUESTA MUUTTANEIDEN JÄSENTEN ASUMISMENOT	-
12 JUOMAT	330			
		31	ERILLINEN LÄMPÖ, VALO JA VOIMA	1 503
120 ALKOHOLITTOMAT JUOMAT	125			
121 ALKOHOLIJUOMAT	205			
		310	OSTETTU LÄMPÖ, VALO JA VOIMA	1 364
13 TUPAKKA	177	311	MUUT LÄMMITYSMENOT JA KAUKOLÄMPÖ	7
		312	OMA JA SAATU LÄMPÖ, VALO JA VOIMA	132
14 ELINTARVIKKEIDEN ERITTELEMÄTÖN KULUTUS	316			

32	VAPAA-AJAN ASUNTO	214	5	SAIRAUDEN- JA TERVEYDENHOITO	2 018
320	VAPAA-AJAN ASUNNON VUOKRA	2	50	LÄÄKKEET, LAITTEET JA VÄLI- NEET	800
321	LAINOJEN KOROT	3			
322	KORJAUSKUSTANNUKSET	29			
323	VESIMAKSUT	0	500	LÄÄKKEET JA FARMASEUTTISET TUOTTEET	549
324	MUUT MENOT	25			
325	ARVONVÄHENNYS	75	501	LÄÄKINNÄLLISET LAITTEET JA VÄLINEET	251
326	ASUNTOETU	80			
33	VAPAA-AJAN ASUNNON LÄMPÖ, VALO JA VOIMA	50	51	TUTKIMUS- JA HOITOMAKSUT	1 218
330	OSTETTU LÄMPÖ, VALO JA VOIMA (VAPAA-AJAN ASUNTO)	38	510	LÄÄKÄRI-, LABORATORIO- JA RÖNTGENMAKSUT, HAMMASLÄÄKÄRI SAIRAALAMAKSUT	956 262
331	OMA JA SAATU LÄMPÖ, VALO JA VOIMA (VAPAA-AJAN ASUNTO)	12	511		
4	KOTITALOUSKALUSTO, -TARVIK- KEET JA -PALVELUT	1 794	6	LIIKENNE JA TIETOLIIKENNE	2 684
40-42	KOTITALOUSKALUSTEET JA -TEKSTIILIT SEKÄ KORJAUS	597	60	KULKUNEUVOJEN HANKINNAT	239
40	HUONEKALUT, TAIDE-ESINEET, MATOT JA NIIDEN KORJAUS	514	600	AUTON OSTO	375
41	KOTITALOUSTEKSTIILIT, MUUT KALUSTEET JA NIIDEN KORJAUS	142	601	MYDYT AUTOT	-166
42	MYDYT HUONEKALUT, TAIDE- ESINEET, TEKSTIILIT YMS.	-60	602	MUIDEN KULKUVÄLINEIDEN OSTO	35
43	KOTITALOUSKONEET JA -LAITTEET	375	603	MUIDEN KULKUVÄLINEIDEN MYYNIT	-5
430- 432	KOTITALOUSKONEET JA -LAITTEET, VUOKRAUS, KORJAUS JA VARAOSAT	376	61	KULKUNEUVOJEN KÄYTTÖMENOT	642
433	MYDYT KOTITALOUSKONEET YMS.	-1	610	HUOLTO- JA KORJAUSKUSTAN- NUKSET	214
44	KOTITALOUSVÄLINEISTÖ	123	611	POLTTO- JA VOITELUAINEEET	264
45	KOTITALOUSTARVIKKEET JA -PALVELUT	699	612	MUUT YKSITYISTEN KULKUVÄLI- NEIDEN AIHEUTTAMAT MENOT	72
450	KOTITALOUDEN KERTAKULUTUS- TAVARAT	277	613	LIIKENNEVAKUUTUKSET	93
451	KASVIT, MULLAT JA LANNOITTEET	212	62	OSTETUT KULJETUSPALVELUKSET	1 044
452	KOTITALOUSPALVELUT	53	620	KOTIMAANMATKAT	723
453	KOTITALOUDEN SÄÄNNÖLLINEN TYÖVOIMA	16	621	ULKOMAANMATKAT	321
454	KOTITALOUDEN TILAPÄINEN TYÖ- VOIMA	109	622	KOTITALOUSTAVAROIDEN KULJE- TUKSET JA VARASTOINTI	0
455	IRTAIMISTOVAKUUTUKSET	32	63	TIETOLIIKENNE	759
			64	KULJETUSPALVELUT LUONTOISETUNA	-
			7	VIRKISTYS-, HARRASTUS- JA KULTTUURIPALVELUT, OPISKELU	1 900
			70	VIRKISTYS- JA HARRASTUSVÄLI- NEET JA -TARVIKKEET, KORJAUS	528
			700	RADIOT, TELEVISIOT, LEVYSOIT- TIMET, VIDEO- YM. NAUHURIT	308
			701	MYDYT RADIOT, TELEVISIOT YM.	-2

702	VALOKUVAUSVÄLINEET, VENEET, KIRJOITUSKONEET, SOITTIMET YM. SUUREHKOT KESTOKULUTUSTAVARAT	115	81	MUUT TAVARAT	152
703	MYDYT SUUREHKOT KESTOKULUTUSTAVARAT	-	810	KELLOT JA KORUT	78
704	URHEILU- JA RETKEILYVÄLINEET JA -TARVIKKEET	9	811	LASTENVAUNUT, LAUKUT, SATEENVARJOT, PIIPUT, TASKUVEITSET	35
705	LEMMIKKIELÄIMET JA NIIDEN TARVIKKEET	36	812	KIRJOITUS- JA PIIRUSTUSTARVIKKEET	39
706	LEIKKIKALUT JA ASKARTELUTARVIKKEET	18	813	MYDYT KELLOT, LASTENVAUNUT	-
707	FILMIT, KASETIT JA ÄÄNILEVYT	4	82	RAVINTOLA-, KAHVILA- JA HOTELLIMENOT	1 067
708	MYDYT HARRASTUS- JA URHEILUVÄLINEET JA LEMMIKKIELÄIMET	-	820	RAVINTO- JA JUOMAMENOT KAHVILOISSA, RAVINTOLOISSA JA HOTELLEISSA	254
709	HARRASTUSVÄLINEIDEN OSAT, LISÄTARVIKKEET JA KORJAUS	40	8200-		
71	VIRKISTYS- JA KULTTUURIPALVELUT	535	8201	RAVINTOLARUOKA	182
710	TAIDE, URHEILU JA HUVITTELU	42	82020-	ALKOHOLITTOMAT JUOMAT RAVINTOLASSA	43
711	HARRASTUSPALVELUMAKSUT	493	82022		
72	KIRJAT, SANOMA- JA AIKAKAUSLEHDET	827	82023-		
720	KIRJAT	119	82024	ALKOHOLIJUOMAT RAVINTOLASSA	28
721	SANOMA- JA AIKAKAUSLEHDET	707	8203	JUOMARAHAAT, TARJOILUPALKKIOT	1
73	OPISKELU JA PÄIVÄHOITO	11	821	JUHLAPALVELUT JA JUHLATILOJEN VUOKRAT	41
730	OPISKELU	11	822	MAKSULLISET KOULULAISTEN JA VANHUSTEN ATERIAT	124
731	PÄIVÄHOITOPALVELUT	-	823	VEROKIRJAAN MERKITTÄVÄT TYÖPAIKKA-ATERIAT	20
74	MYDYT KIRJASARJAT JA KIELIKASETIT YMS.	-	824	MUUT TYÖPAIKKA-ATERIAT	2
8	MUUT MENOT	2 440	82400-	PÄÄATERIA, AAMIAINEN JA AAMUKAHVI (TYÖNANTAJAN JÄRJESTÄMÄ)	2
80-84	MUUT TAVARAT JA PALVELUT	1 860	82401		
80	PUHTAUDEN JA KAUNEUDENHOIDON TARVIKKEET JA PALVELUT	461	82402	PÄIVÄKAHVI (TYÖNANTAJAN JÄRJ.)	-
800	PUHTAUDEN JA KAUNEUDENHOIDON PALVELUT	250	825	HOTELLIMAKSUT, VALMISMATKAT, TÄYSIHOITO JA KUNTOUTUSLOMAT KOTIMAASSA	626
801	PUHTAUDEN JA KAUNEUDENHOIDON VÄLINEET JA TARVIKKEET	15	83	MUUALLE KUULUMATTOMAT PALVELUT	54
802	PUHTAUDEN JA KAUNEUDENHOIDON VALMISTEET	196	84	ERITTELEMÄTÖN KULUTUS	126
803	VAUVANHOITOTARVIKKEET JA -VALMISTEET	-	85	KULUTUKSEEN LASKETTAVAT TULONSIIRROT	580

PL-PB 504
00101 Helsinki-Helsingfors

Virkalähetys
Tjänsteförsändelse

Kotitaloustiedustelu 1985

Vanhusten kulutusmenot

SVT Suomen Virallinen Tilasto
Finlands Officiella Statistik
Official Statistics of Finland

Central Statistical
Office of Finland

Income and consumption
1988: 10

Tiedustelut -Förfrågningar:

Vuoden 1985 kotitaloustiedustelusta ovat ilmestyneet seuraavat julkaisut:

Raija Sailas
Marjatta Laiho
(90) 17 341

Kotitalouksien kestokulutushyödykkeiden omistus, Tilastotiedotus TU 1987:1, Helsinki 1987, 35 mk

Elintarvikkeiden kulutusmäärät ja ateriat, Tilastotiedotus 1987:4, Helsinki 1987, 35 mk

Mihin rahat kuluvat -taitelehtinen, Helsinki 1988, 6 mk

Vapaa-ajan kulutusmenot, Tulot ja kulutus 1988:2, Helsinki 1988, 20 mk

Kotitalouksien käyttämät yhteiskunnalliset palvelut, Tulot ja kulutus 1988:3, Helsinki 1988, 35 mk

Kotitalouksien kulutusmenot, Tulot ja kulutus 1988:4, Helsinki 1988, 62 mk

Laatuselvitys, Tulot ja kulutus 1988:5, Helsinki 1988, 70 mk

Vapaa-ajan asunnot, Tulot ja kulutus 1988:7, Helsinki 1988, 30 mk

Kotitalouksien liikennemenot, Tulot ja kulutus 1988:8, Helsinki 1988, 15 mk

Kotitaloustiedusteluja on aikaisemmin tehty vuosina 1966, 1971, 1976 ja 1981. Tietoja on julkaistu Tilastotiedotus- ja Tilastollisia tiedonantoja -sarjoissa.

Julkaisujen myynti:

Försäljning:

Hinta - Pris
30 mk

ISSN 0784-8420
= Tulot ja kulutus
ISBN 951-47-1860-7

Tilastokeskus
PL 504
00101 Helsinki
Puh. (90) 173 41

Statistikcentralen
PB 504
00101 Helsingfors
Tel. (90) 173 41